

Is free will a gift worth having for its own sake, or rather for the sake of overcoming it? Is the truly virtuous person the one who has eliminated his/her yetzer hora, or rather the one who reconquers it continually?

As with most issues of philosophic consequence, traditional texts can be mustered on both sides, rarely dispositively. But it is also true that most such issues have halakhic resonances, and there decisions often must be made. This week's base text, the commentary of Ritva to Talmud Yebamot 63b¹, that may reflect such a resonance. But first some background.

Mishnah Yebamot 61b² records first a dispute as to whether all people, or rather all men, are obligated to procreate. Following that, the anonymous Mishnah states that "A man³ must not idle himself from procreation until he has children; Beit Shammai and Beit Hillel then dispute the genders of the necessary children.

The Talmud comments that the Mishnah is in conflict with Rabbi Yehoshua, who opposed any cessation of procreation⁴. Somewhat later, the Talmud cite two beraitot comprised of a series of Tannaitic statements condemning those who fail to engage in procreation as bloodshedders, diminishers of the Divine *demut*, or both; these statements apparently derive from the context of the prohibition against bloodshedding in Bereishit 9:6, although the exact exegetical mechanics remain mysterious to me.

These beraitot seem conceptually more in accord with Rabbi Yehoshua than with the Mishnah; if failing to actualize potential life is tantamount to bloodshedding, or to diminishing the Divine *demut*, why should it be permitted simply because one has in the past actualized potential life?

The first beraita, however, ends with a remarkable dialogue between the rabbis and Ben Azzai, author of the position that not engaging in procreation is both bloodshedding *and* diminishing the *demut*. Ben Azzai, it seems has no intention of procreating!⁵ Accused of blatant hypocrisy, his response is that his attachment to Torah is too great, and that the world can be built by others.

But why should either of these arguments matter? The first, perhaps, represents a claim of internal coercion⁶, but the second? May other people can hear a shofar, or wave a lulav, or keep Shabbat – does that excuse me from fulfilling my own obligations? If not procreating is really equivalent to bloodshedding, how does the existence of the healing professions excuse murder?

Here two close-reading observations should be made.

- 1) The initial Mishnah is rather oddly phrased; rather than saying "A man must have two children", it says "A man must not idle himself from procreation until he has two children". This implies, as the Talmud correctly notes, that a person may so idle himself afterward. But why use language that so invites the negative?

¹ Attached and translated

² Attached and translated, with the relevant accompanying sections of Talmud

³ Assuming this line is in the vein of the immediately preceding anonymous statement, which limits the obligation to males

⁴ Rabbi Akiva offers an alternate interpretation of Rabbi Yehoshua's proof-text; plausibly he disagrees with Rabbi Yehoshua's substantive position as well.

⁵ Whether or not he already has children is not discussed in this passage. Sotah 4b raises the possibility that he was married earlier in life.

⁶ I explore this claim in my shiur on Crimes of Passion – the audiolink is currently down but will be back up very soon.

- 2) Rabbi Yehoshua himself uses moral rather than halakhic rhetoric in urging continued procreation, and the verse he cites offers a pragmatic rationale – maybe some of the earlier children will turn out badly⁷ – rather than suggesting that quantity is per se a value.

My sense of both these peculiarities is that they express a subtle but profound ambivalence; procreation is a great value, but the activity that leads to procreation can be profoundly distracting from an even greater value, Torah. More precisely – thinking about the activity that leads to procreation can be profoundly distracting from Torah, and thinking about sex is an inevitable concomitant of having sex be part of one’s physical life.

So Ben Azzai reasonably understands even R. Yehoshua as saying that one should not allow laziness or greed to prevent one from procreating. But Torah? Well, the primacy of Torah study threatens to swallow up the time and energy available for any other mitzvah, so of course, everyone must do their share to procreate, and make the time and energy spent on procreation come out of potential leisure time rather than out of potential Torah time. But for those whose time is undifferentiated potential Torah time, an exception can be made.⁸

Few people can make such a claim about themselves; as per Berakhot 35b, many tried to live the life of uninterrupted Torah study advocated by R. Shimon bar Yochai, but they did not succeed. Nonetheless, Ben Azzai can be a dangerous precedent, as the claim that one shares his devotion is not easily falsified by others, and thus his example leaves room for much fraud and self-delusion, as seems to have happened in our day.

But what if one could *make* oneself like Ben Azzai? What if one could remove the temptations of eroticism, and thus leave oneself free to romance only Torah?

Ritva to Yebamot 63b begins by praising those who psychologically seek to remove sexual desire from their psychological makeup⁹. He then records with approval that in both theory and practice great rabbis supported chemical self-castration¹⁰ for the sake of devotion to Torah study after siring the Biblically required number of children. This in spite of seeing Rabbi Yehoshua as stating a halakhic imperative: “since Rabbi Yehoshua is only speaking of a Rabbinic obligation, and the rabbis permitted in such a case”.

This position of Ritva seems to reflect attitudes toward both sexuality and free will that disquiet me. First, Talmud Yoma 69b¹¹ indicates that eros is the necessary root of all creativity, not merely of procreativity, and I have always taken this as expressing the mainstream rabbinic position. Second, “the Torah was not given to angels”, but rather to human beings, precisely because we are subject to the temptations of flesh and

⁷ The last phrase of the verse is mysterious to me.

⁸ Rambam’s language suggests that even such a person must “have in mind” that he will eventually procreate; if he dies before that time comes, however, no fault attaches to him. R. Aharon Lichtenstein argues beautifully that the issue here is not the value of practice, but rather that a Torah consciously and willfully divorced from practice is flawed.

⁹ It is not clear in context whether his praise applies only to those who already have children and/or have no wife and concomitant conjugal obligation.

¹⁰ Birkei Yosef and others note that Ritva appears to be in direct contradiction to Shabbat 110b, which apparently bans even a castrato from drinking a castrating potion, and offer technical solutions; space and time prevent my addressing that issue here.

¹¹ I discuss this sugya at length in the audio shiur Why was Cupid Blind, available [here](#)

blood – we are supposed to act angelic, not be angelic. And yet – removing one stumbling block does not banish free will, and some, perhaps many of us, would do better if we faced less stern tests and less attractive temptations.

On the halakhic level, we need to ask: what are the implications of Ritva's position for teenagers who are not yet "tachlis dating", in other words for whom sexual thoughts have no legitimate physical outlet? For those who understand themselves to be exclusively homosexual? Chemical libido-suppressants are now prescribed by American courts to convicted sex offenders; but likely only because they are viewed as *anusim*, as *otherwise* lacking the capacity to choose virtue.

My general instinct is that the Torah does not require us to alter normal physiology¹² so as to fulfill mitzvot. Thus, for example, I think that one need not go on IV fluids to avoid breaking one's fast on Yom Kippur, or take Prozac so as to feel happy on Sukkot. More strongly, I tend to think that the above two examples are not even *lifnim mishurat hadin*, going beyond the letter of the law; rather, they leave the Law at best indifferent. But these are undeveloped positions, and I think it would be well for us to think more deeply about these issues now, as it seems likely that far more precise and reliable neurochemical personality engineering will become practical in the near term.

Shabbat shalom!

¹² I recognize that the term "normal physiology" is imprecise, subject at the least to challenges analogous to the food vs. medicine distinction made by some poskim in end-of-life situations.

משנה יבמות דף סא:

לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא א"כ יש לו בנים;
ב"ש אומרים: שני זכרים;
וב"ה אומרים: זכר ונקבה,
שנאמר (בראשית ה') "זכר ונקבה בראם".

גמרא יבמות סב:

...
מתניתין דלאו כרבי יהושע,
דתניא:

רבי יהושע אומר:

נשא אדם אשה בילדותו - ישא אשה בזקנותו;
היו לו בנים בילדותו - יהיו לו בנים בזקנותו,
שנא' (קהלת י"א) "בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע
אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים".

ר"ע אומר:

למד תורה בילדותו - ילמוד תורה בזקנותו;
היו לו תלמידים בילדותו - יהיו לו תלמידים בזקנותו,
שנא' "בבקר זרע את זרעך וגו'".

גמרא יבמות דף סג:

תניא:

רבי אליעזר אומר:

כל מי שאין עוסק בפריה ורביה - כאילו שופך דמים,
שנאמר (בראשית ט') "שופך דם האדם באדם דמו ישפך",
וכתיב בתריה "ואתם פרו ורבו";

רבי יעקב אומר:

כאילו ממעט הדמות,
שנאמר (בראשית ט') "כי בצלם א?להים עשה את האדם",
וכתיב בתריה "ואתם פרו וגו'";

בן עזאי אומר:

כאילו שופך דמים וממעט הדמות,
שנאמר "ואתם פרו ורבו".

אמרו לו לבן עזאי:

יש נאה דורש ונאה מקיים; נאה מקיים ואין נאה דורש; ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים!?

אמר להן בן עזאי:

ומה אעשה, שנפשי חשקה בתורה? אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים.

תניא אידך:

רבי אליעזר אומר:

כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים,
שנאמר "שופך דם האדם",
וסמיך ליה "ואתם פרו וגו'";

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

כאילו ממעט הדמות;

בן עזאי אומר וכו'.

אמרו לו לבן עזאי:

יש נאה דורש וכו'.

Talmud Yebamot 61b-63b

Mishnah

A man must not idle himself from procreation unless he has children:

Beit Shammai say: Two males;

But Beit Hillel say: One male and one female,

as Scripture says: "Male and female He created them".¹³

Talmud

...

The Mishnah does not accord with the opinion of Rabbi Yehoshua,
as recorded in the following beraita:

Rabbi Yehoshua says:

If a man married in his youth – he should marry in his old age;

If he had children in his youth – let him have children in his old age,

as Scripture says: "In the morning sow your seed, and in the evening do
not stay your hand, because you do not know which will turn out well,
this or that, or if both are equally good."

Rabbi Akiva says:

If he learned Torah in his youth – he should learn Torah in his old age;

If he had student in his youth – let him have students in his old age,

as Scripture says: "In the morning sow your seed etc."

...

A beraita:

Rabbi Eliezer says:

Any one who does not engage in procreation – it is as if he sheds blood,

as Scripture says: "The shedder of human blood shall have his blood
shed by a human",

and it writes immediately afterward "But you be fruitful and multiply."

Rabbi Yaakov says:

It is as if he diminishes the Likeness,

as Scripture says: "Because in a *tzelem Elo'im*" He made the human,

and it writes immediately afterward "But you be fruitful and multiply."

Ben Azzai says:

It is as if he sheds blood *and* diminishes the Likeness,

as Scripture says "But you be fruitful etc."

They said to Ben Azzai: "There are those who expound well and fulfill well; who fulfill well
and do not expound well; But you expound well and do not fulfill well!?"

Ben Azzai said to them: What should I do, when my soul yearns for Torah? It is possible
for the world to be upheld by others.

Another beraita:

Rabbi Eliezer says:

Any one who does not engage in procreation – it is as if he sheds blood,

as Scripture says: "The shedder of human blood",

and it writes immediately afterward "But you be fruitful and multiply.";

Ben Azzai says etc.

They said to Ben Azzai:

"There are those who expound well etc."

¹³ The relevance of the proof-text is not obvious to me; why is the obligation to procreate necessarily in imitation dei?

רמב"ם הלכות אישות פרק טו:ב-ג

הלכה ב

האיש מצווה על פרייה ורבייה אבל לא האשה.

ומאימתי האיש נתחייב במצוה זו?

מבן שבע עשרה,

וכיון שעברו עשרים שנה ולא נשא אשה - הרי זה עובר ומבטל מצות עשה.

ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה, והיה מתירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה - הרי זה

מותר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה וכל שכן בתלמוד תורה.

הלכה ג

מי שחשקה נפשו בתורה תמיד ושגה בה כבן עזאי, ונדבק בה כל ימיו ולא נשא אשה - אין בידו עון,

והוא שלא יהיה יצרו מתגבר עליו,

אבל אם היה יצרו מתגבר עליו - חייב לישא אשה, ואפילו היו לו בנים, שמא יבוא לידי הרהור.

Rambam, Laws of Being a Husband 15:2-3

The male is commanded with regard to procreation, but not the woman.

When does a man become obligated in this commandment?

From age seventeen,

and once twenty years have passed without his marrying – he is a transgressor and devaluing a positive commandment.

But if he was engaged in Torah and involved with it, and he was afraid to marry so that he not be bothered with making a living and thus being idle from Torah – he is permitted to delay, as one who is engaged with one mitzvah is exempt from other mitzvot, all the more so with regard to Talmud Torah.

One whose soul constantly yearns for Torah and intensely studies it like Ben Azzai, and he is adhered to it all his days and never marries – there is no sin to his hand, so long as his libido is not overcoming him,

but if his libido is overcoming him – he is obligated to marry, even if he has children, lest he become subject to sexual fantasies.

חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף סג עמוד ב

"מה אעשה שנפשי חשקה בתורה" -

ופסק הרמב"ם ז"ל דה"ה דפטור מפריה ורביה כל שחשקה נפשו בתורה כבן עזאי, ושאינן עליו שום הרהור, אבל בתוס' כתבו שאין בדורות הללו מי שיכול להיות כבן עזאי אפילו לענין זה.

ואסור לאדם לשתות שום דבר שיעקרהו כדי לעסוק בתורה,

אבל לבטל ממנו תאוה והרהור שרי ואריך.

וכן שמעתי בשם רבינו הגדול ז"ל: שאם קיים מצות פריה ורביה וחשקה נפשו בתורה לגמרי ורוצה לשתות או

לאכול דבר של עיקור כדי שלא יתבטל מתורתו - שהוא מותר,

דהיא דר' יהושע מצוה דרבנן היא, ובכי הא שרו רבנן.

וטעמא דמסתבר הוא.

ושמעתי על גדולים שעשו מעשה בדבר זה בעצמו.

Ritva (R. Yom Tov ben Ashbili) to Yebamot 63b

“What can I do? My soul yearns for Torah” –

Rambam rules that the same holds true, that he is exempt from procreation, for anyone whose soul yearns for Torah like Ben Azzai, and there is no aspersion cast on him¹⁴.

But Tosafot¹⁵ rule that in our generations there is no one who can be like Ben Azzai even in this regard.

It is forbidden for a person to drink anything that will castrate him so that he may engage intensely with Torah, but it is permitted and proper to cause all one's lust and fantasy to be nullified

I heard similarly in the name of our great teacher (Ramban) that if he has fulfilled the command of procreation, and his soul yearns unqualifiedly for Torah, so that he wishes to drink or eat a castrating potion so as not to be distracted from Torah, that this is permitted,

as R. Yehoshua's statement (that one must always go on having children) is rabbinic, and in such a case they permitted.

This is a reasonable rationale.

I have heard of greats who acted thus in this pattern on 'his? own'.

¹⁴ An alternate translation would be “and who is not at all subject to sexual fantasies”. The text as is fits better with the translation above, but I am very open to the possibility that the text is faulty.

¹⁵ See if can find

שו"ת יביע אומר חלק ח - אה"ע סימן יד
ב"ה. ירושלים. ו' מנחם אב תשמ"ו לפ"ק.

לכבוד ידידי וחביבי, חמדתי לבבי, חכו ממתקים וכולו מחמדים, תהלתו בקהל חסידים. טובינא דחכימי.
מרגניתא דלית לה טימי. הרופא הדגול והמעולה. בפז לא יסולה. חכים יתקרי. ורבי יתקרי. כש"ת הרה"ג ד"ר
אברהם סופר אברהם שליט"א. מחבר הספר "נשמת אברהם". בהלכות רפואה. על ארבעת חלקי הש"ע. ועוד.

אחרי עתרת החיים והשלום, קבלתי גליונות ספרו "נשמת אברהם" אה"ע. ובהעפי עין במ"ש (בעמוד נז) בדין
השקאת כוס עיקרין למניעת הריון, ראיתי שקיצר קצת במה שאמרו להאריך, ואמרתי אשנה פרק זה בס"ד.

(א)

הנה מרן הש"ע (באה"ע סי' ה סעיף יב) כתב וז"ל:
"המשקה כוס של עיקרין לאדם או לשאר בעלי חיים כדי לסרסם, הרי זה אסור, ואין לוקים עליו, ואשה
מותרת לשתות כוס של עיקרין כדי לסרסה עד שלא תלד".
(והוא לשון הרמב"ם בפרק טז מהל' איסורי ביאה הלכה יב).
ויש לחקור אם שתיית כוס של עיקרין אסורה מן התורה או רק מדרבנן,
ואנכי הרואה שהדבר שנוי במחלוקת,

כי בפסקי הרי"א ז' (שבת קי ב) מבואר שזהו איסור מן התורה,
וכ"כ בפשיטות הגאון הנצי"ב בהעמק שאלה (ס"ס קה אות ט). ע"ש.
אולם בספר יראים (סוף סי' שפא) כתב, ונראה שעיקור ע"י סם מדרבנן, מדשרי בזקנה ועקרה,
(כדאיתא בשבת קיא א).

וכן כתב המאירי (שבת קי ב) וז"ל: וסירוס זה של כוס עיקרין אינו אלא מדברי סופרים, ואע"פ
שדרשוהו מן המקרא שנאמר ובארצכם לא תעשו, קרי ביה לא תיעשו, כלומר אפילו ממילא,
אסמכתא בעלמא הוא, או שמא אין כאן פסיק רישיה שקצת בני אדם שותים ואינם נעקרים. עכ"ל.
וכן מוכח מלשון הרשב"א בחידושו (שם): "דס"ל לר' יוחנן שלא אסרה תורה אלא בנוגע ממש
במקום סירוס, כדכתיב ומעוך וכתות ונתוק וכרות, אבל כשאינו נוגע באבר עצמו לא, ואפילו מתכוין
לסרס, וכל שכן היכא דלא מכוין". ע"כ.

וכן ראיתי להגאון מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה חלק ב' (סימן מז דף קכ ע"ב בד"ה ומעתה),
שהוכיח כן מלשון הרשב"א הנ"ל שאיסור השקאת כוס עיקרין לאיש אינו אלא מדרבנן, ואין בו
איסור תורה כלל, כיון שאינו נוגע ממש במקום סירוס.
ושכן דעת הרב המגיד שכתב דכל היכא דלא נגע באיברים ממש "לא מחייב", והיינו כלשון פטור
אבל אסור, שהאיסור הוא מדרבנן.

וחלק על הגאון רבי מלאכי הכהן (בעל יד מלאכי) בתשובתו שם דס"ל דהוי איסורא דאורייתא. ע"ש.
ומרן החיד"א בספר יעיר און (מע' א' אות יח), כתב,
שקרוב לשמוע שכן דעת הריטב"א (יבמות סג ב), שאיסור שתיית עיקרין הוי רק מדרבנן, שכתב,
ושמעתי בשם רבינו הגדול (הרמב"ן), שאם קיים מצות פריה ורביה וחשקה נפשו מאד בתורה ורוצה
לשתות סם של עיקרים או לאכול דבר של עיקור כדי שלא יתבטל מתורתו, מותר, משום דההיא
דאמר ר' יהושע, ולערב אל תנח ידיך, מצוה דרבנן היא, ובכה"ג שרו רבנן, וטעמא דמסתבר הוא.
ושמעתי על גדולים שעשו מעשה בדבר זה בעצמם, ע"כ.

וצ"ל דהא דפריך בשבת (קי ב) ומי שרי (לשתות כוס של עיקרין לרפואה של ירקונא), ולא הונח לו
עד דאוקמה באשה, ואם איתא לדברי הריטב"א, לוקמה בכה"ג באיש שקיים פריה ורביה וחשקה
נפשו מאד בתורה,

וי"ל דניח"ל להש"ס לשנויי בפשיטות, ולא לעשות אוקימתא כזאת באיש שקיים פו"ר וחשקה נפשו
מאד בתורה, שהיה צריך להאריך הרבה בזה, ובחר לתרץ בפשיטות ובדרך קצרה וכו', עכת"ד.
ובשו"ת חתם סופר (חאה"ע סי' כ) בד"ה והנה, כתב שלדעת הרמב"ם ורוב הפוסקים השותה כוס
עיקרים אין בו איסור אלא מדרבנן וכו', ע"ש. וכ"כ בספר דרישת ארי על אה"ע (סי' ה), והובא

בתועפות ראם על היראים (ס"ס שמב), ע"ש. וכ"כ הגאון ר' מיכאל בכרך, ראב"ד פראג, בספר
ערוגת הבושם על אה"ע (סי' ה סי"ב). שנראה שאין בהשקאת כוס עיקרין אלא איסור דרבנן, שלא
אסרה תורה אלא רק מעוך וכתות ונתוק וכרות שהוא סירוס בידיים באיברים עצמם, וגם הרי נאמר
ובארצכם לא תעשו, וא"כ אמאי כתבו הרמב"ם והשלחן ערוך שאין לוקים ע"ז, אלא ודאי דהוי
מדרבנן, ע"כ. וכ"כ בפשיטות הגאון רבי יוסף ידיד הלוי בשו"ת ימי יוסף (חאה"ע סי' ו, דף לד
סע"ב), ע"ש.